

Z malimi otročiči, katerim je šola nova in tuja hiša, kjer se ne čutijo doma, mora učitelj nekoliko časa po domače ravnati in polagoma jih duševno preseljevati iz prijetne domače hiše v resnobno šolo. Učitelj je presadil enako vertnarju otroke iz domačega življenja v šolsko. Kakor mora vertnar vedeti, v kakej zemlji so drevesca pred presajenjem stale, da jim vé sedaj prave persti odločiti; ravno tako mora vedeti učitelj, kako se je z otrokom godilo in kako se mu še sedaj godí v domači hiši. Vsak učitelj vé, kako dobro je, ako so mu znane učenceve domače razmere; naj boljše pa je, če so mu znane te okoliščine njegovih pervencev. Nastopni učitelj pa nima ne teh znanosti, ne drugih učiteljskihkušenj. Mladi učitelj je torej porablji v drugih razredih, kjer je že dobra podlaga postavljena, kjer so že učenci šole vajeni in kjer je podučevanje manj težavno, kakor v prvem razredu.

Pri začetnem nauku je tudi zlasti to potrebno, da se otrokom ne naklada ne preveč in ne prehitro. Imeniten nemški pedagog govori o tej zadevi tako-le: „Vsi začetniki bolehajo na tem, da preveč in preneglo učijo. Kar berž razpravijo vse svoje vednosti in hočejo vse prisiliti misleč, da tako naj bolj prav storé. To je pa naj večja nesreča za otroke, ako se jih veliko uči, a sami se malo učé“. Vsa šola tudi terpi škodo, ako se v prvem razredu porabi slab, nesposoben učitelj; kakor povsod, tako je tudi pri učenju vse delo dvomljivo, ako se pri začetku ne ozira na konec. Pač rekó nekteri nadučitelji, katerim se ne ljubi podučevati v prvem razredu, ki je skoraj gotovo naj težavniši, da se napake prvega razreda v viših kmali poravnajo. A da temu ni tako, razvidi se že iz ravno omenjenih razlogov.

Opiraje se na navedene misli bi na korist našega šolstva stavil sledeče nasvete, na ktere naj bi se tudi pri nas oziralo:

1. V spodnjem razredu ljudske šole naj se porabijo čversti, delalni in skušeni učitelji.
2. Nastopni učitelji naj se postavljajo v srednje ali više razrede.
3. Tudi naj se poskuša z vpeljavo verstenja (alternieren); o tem bodem pa prihodnjič govoril.

L.

Pervo berilo in slovnica za drugi razred slovenskih šol.

V c. kr. založbi šolskih knjig se sedaj ne dobiva več samo „Pervo berilo za slovenske šole“, ampak „Pervo berilo in slovnica“. Kakor smo lani spregovorili o „Pervej nemškej slovnici“, tako tudi danes nekaj omenimo o popravljenem natisu „Pervega slovenskega berila“ in o „slovnici“, ki je dodana tej knjigi. V novem berilu na-

hajamo ravno tiste berilne vaje, kakor v starem; le pesem „mlado jagnje“ je izpuščena v popravljenem natisu. Akoravno se ne moremo kaj pritožiti zastran „Pervega berila“, vendar bi želeli, da bi se bile pri novem natisu nekatere berilne vaje nadomestile z boljšimi, ki so sim ter tje raztresene po domačih šolskih listih in knjigah. Nekatere berilne vaje — veliko takih ni — so p. po svojem zadržaju neprimerne za malo umečo šolsko mladino. Tako n. pr. ni drugo berilo „Modrost“ nikakor za šolsko mladost, kterej ni namenjeno; kajti pojem modrosti je zanjo pretežaven. Tudi 49. ber. „Skerbi za dušno lepoto“, razpravlja ta nauk z zelo okornim zgledom. Nad temi dvema berilnimi vajami se navadno slehern učitelj spodtikuje, prav bi bilo torej, da bi se vsaj v prihodnje odstranili. O drugih berilnih vajah ne moremo sicer nezadovoljni biti, vendar pogrešamo takih beril, ki bi bile za kazavni nauk bolj porabljive. Kar zadeva obliko berilnih vaj v novem natisu, moremo z veseljem omeniti, da se je oziralo na naj navadniši slovenski pravopis. Tako ne nahajamo več končnic „am“ in „ama“, ampak le „om“ in „oma“. Na dalje se ne rabi več daljša oblika glagolova v 3. osebi mn. št. sed. č., ampak boljša krajša. Tudi na besedni red v stavku se je bolj pazilo. Popred so brezglasne besedice: me, mi, te, ti, se, si, itd. večkrat stavek začenjale, a sedaj je ta napaka odpravljena. Tudi glagol, ki je pred stal večkrat na konec stavka, ima sedaj svoje prave meste koj za osebkom. Pri vsem tem smemo reči, da smo tudi s slovenskim berilom za dober korak na boljšem.

Še bolj kakor popravljenno berilo, všeč nam je „začetni nauk slovnice in pravopisja“, pridjan „Pervemu berilu“, ki obsega na 32. straneh prav zadosti tvarine za drugi razred. Ne veseli nas samo to, da je vlada s to slovensko slovnico pokazala, da hoče vstreči pravičnim željam našega naroda; ampak toliko več nam dopada osnova omenjene slovnice, ki je skozi in skozi prav praktična. Zlasti primerne so naloge — krog 100 jih je — ki prav umno združujejo praktične slovniške vaje, t. j. spisovanje s kazavnim naukom. Slovnica ta obdeluje troje govornih razpolov: samostavnik, pridevnik in glagol, ktere v praktičnih zgledih pojasnuje po številu, spolu in času. Ta mala slovnica je osnovana po analitičnem učilu: ves jezik razdeluje na stavke, pri kterih povdarja stavekove obstojne dele, stavek deli na besede, besede na zloge in te v glasove. Prišedši do teh govori o izgovarjanji samoglasnikov in soglasnikov, o naglasu, o rabi širokih in ozkih soglasnikov i. t. d. Na to je na versti razlaganje zlogov in besedi. Potem sledi samostavnik, namreč pojem samostavnika, lastna imena, spol in število imen, ki se (število) naznanuje z dotičnimi končnicami. Samostavnik v posamesnih sklo-

nih se razpravlja in rabi le v djanskih zgledih. Na dalje je v tej slovnici prilog in sicer pridevni, t. j. v zvezi s samostavnikom in dopovedovalni, t. j. kot dopovedek; obdeluje se v vseh številih in stopinjah, toda le bolj v praktičnih primerljajih. Glagol v treh glavnih časih se tudi le bolj djansko obravnava v mnogih nalogah. Na zadnji strani, v oddelku „znamenja stvari“ je več nalog za vajo v spisovanji, p. vpisovanje raznih predmetov in drugo. Vsa ta kratka slovnica je po tem preišljevanji prav hvalevredna in je prav lep pomoček za podučevanje v slovenskem jeziku v nižih razredih in tudi drugod, kjer si p. Praprotnikove slovnice omisliti ne morejo; le nekatere naloge v omenjeni novejši slovnici bodo za male učence morda pretežke in le to, kar je povedano in zahtevano o naglasu, ne bode otrokom razumljivo.

L.

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

Tihemu potoku podoben, ki lepo senožeti in ravne polja rosi, je delal Metelko do svoje sive starosti kakti naš drugi Dobrovski.

Bil je Metelko ves Slovenec, in pa Dolenc. Bodi mu slava!

Slomšek.

A.

1. Želimo, naj bi kdo verstnikov ali prijatlov ranjkega življenja in djanja, zlasti v slovstvenem oziru, nekoliko bolj popisal, da se v prid slovenstva njegov spomin vredno preslavlja in ohrani. Tako piše Danica l. 1861. naznanovaje smert in ob kratkem tudi življenje Franciška Serafina Metelkota. Kakor Danica — so slovenski in nemški časniki popisovali takrat njegovo djanje in nehanje; kratko pa krepko je v Drobntnicah (l. 1862. str. 75) naš ranjki Slomšek zaznamnjajl njegovo slovstveno veljavo; njegovo dobrotno vstanovo za uboge in sirote pa je l. 1861 v posebni knjižici (Fr. Metelkotova siročka ustanova, Waisen-Stiftung, 8. str. 23) v nemški in slovenski besedi popisal že tudi ranjki ljubljanski župan, M. Ambrož; naj popišem torej jaz, l. 1850 - 51 v 7. in 8. gimnazijskem razredu njegov učenec in l. 1857 - 58 v ravno teh dveh razredih nenadoma mu naslednik, Metelkovo djanje nekoliko bolj, zlasti v slovstvenem oziru, da se v prid slovenstva vredno res preslavlja njegov spomin.

Metelko, Matija in Apolonije Kersnikove drugorojeni sin, je bil za Franceta kersččen 14. julija 1789 v Škocijanu pri Dobravi (S. Cantian bei Gutenwerth) na Dolenskem. Vzrejevan v spodnjem Laknicu kaže Francek dobro glavo, in prijatli pomorejo, da pride